

Warszawa, 10 lipca 2022 roku

Dr hab. Marcin Aślanowicz, prof. Uniwersytetu SWPS
Katedra Prawa Prywatnego
SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny
Wydział Prawa

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Dziadzio
pt. „Wyjście wspólnika z handlowej spółki osobowej”
(przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Szumańskiego)**

I. Wybór tematu i tytułu rozprawy doktorskiej

Wybór tematu rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Dziadzio nie budzi żadnych zastrzeżeń. Co prawda *gros* zagadnień będących przedmiotem rozważań Doktorantki była już przedmiotem różnych opracowań naukowych, jednak koncentrowały się one dotychczas przede wszystkim na kwestiach ogólnych (dotyczących *sui generis* dopuszczalności zmian w składzie osobowym wspólników osobowych spółek handlowych), bądź też na problematyce związanej z poszczególnymi typami osobowych spółek handlowych. Brakowało natomiast opracowania, które zawierałoby systemową analizę wszystkich dopuszczalnych dróg wystąpienia wspólnika z handlowych spółek osobowych (tak dobrowolnego, jak i przymusowego).

W związku ze stale rosnącą liczbą osobowych spółek handlowych występujących w obrocie gospodarczym, jak również organicznym rozwojem już istniejących spółek, problematyka zmian w ich składzie wspólników coraz bardziej zyskuje na znaczeniu. W konsekwencji, tym większą doniosłość mają rozważania przedstawione w recenzowanej rozprawie doktorskiej.

Zważywszy na temat będący przedmiotem rozważań mgr Małgorzaty Dziadzio, tytuł jej rozprawy doktorskiej został określony prawidłowo. Pewne wątpliwości budzić może jedynie posłużenie się przez Doktorantkę w tytule rozprawy pojęciem „wyjścia” wspólnika (ze spółki), w sytuacji w której pojęcie to używane jest przede wszystkim w znaczeniu potocznym. Autorka wyjaśniła jednak już we wstępie (s. 35 i nast.) przyczyny, dla których wykorzystano wskazane pojęcie, podkreślając, iż „wyjście” wspólnika nie stanowi pojęcia normatywnego, przez co pozwala abstrahować od znaczeń nadanych przez ustawodawcę określeniu wystąpienia wspólnika ze spółki (zarówno w przypadku jego dobrowolnego wystąpienia ze spółki, jak i przymusowego wyłączenia). Wyjaśnienia Doktorantki w tym zakresie uznaje się za przekonujące, chociaż bardziej adekwatne byłoby posługiwanie się przez nią zarówno w tytule rozprawy, jak i w toku prowadzonych w rozprawie rozważań pojęciem „wyjścia” wspólnika pisanym w cudzysłowie.

II. Struktura rozprawy

Struktura rozprawy nie nasuwa większych zastrzeżeń, pewne wątpliwości budzić może jedynie nierównomierny rozkład treści zawartej w poszczególnych rozdziałach (zob. dalsze uwagi poniżej).

Doktorantka przedstawiła rozprawę składającą się z siedmiu merytorycznych rozdziałów. Pracę uzupełnia: Wykaz skrótów (4 strony), Bibliografia (18 stron), Wstęp (16 stron), Zakończenie (13 stron), Wykaz orzecznictwa (7 stron) oraz Tabele (10 stron).

Dysertacja łącznie liczy 532 stron, zaś tekstu właściwego 485 stron. Jak na rozprawę doktorską uznać ją więc należy za stosunkowo obszerną, co uzasadnione pozostaje tematem oraz celami badawczymi realizowanymi przez Doktorantkę.

We wstępie Autorka wyjaśniła (szeroko używany w dalszej części pracy) termin „wyjścia” wspólnika ze spółki, jak również zaprezentowała cel i tezę rozprawy oraz zakres przedmiotowy rozprawy. W tej części rozważań Doktorantka przedstawiła także układ rozprawy oraz wyjaśniła, jakie będzie w niej stosowała metody badawcze.

W rozdziale I – poświęconym zagadnieniom wstępnym – Autorka przedstawiła zagadnienia ogólne dotyczące funkcjonowania spółek osobowych, ze szczególnym uwzględnieniem instytucji członkostwa w spółce, charakteru prawnego umowy spółki osobowej i jego implikacji, a także omówiła specyfikę prawa wspólnika do wystąpienia ze spółki w drodze wypowiedzenia umowy i przeniesienia ogółu praw i obowiązków oraz prawa wspólników do żądania wyłączenia jednego o z nich. Jak wskazała sama Doktorantka (por. s. 43), rozdział pierwszy służyć ma jako „punkt wyjścia dla rozważań w przedmiocie sposobów dobrowolnego i przymusowego wyjścia ze spółki, a także stanowić ma wprowadzenie do analizy dopuszczalności pozakodeksowych sposobów zakończenia uczestnictwa w spółce”.

Rozdział II zawiera wynik dokonanych przez Doktorantkę badań komparatystycznych, odnoszących się do rozwiązań prawnych dotyczących dobrowolnego i przymusowego wystąpienia w wybranych obcych systemach prawnych: prawa niemieckiego, w systemie prawa *common law* na przykładzie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej oraz prawa francuskiego.

W rozdziale III (który Autorka określiła jako „ostatni z rozdziałów w części wstępnej pracy”, por. s. 44) dokonana została analiza zasady swobody umów w handlowych spółkach osobowych. Doktorantka zbadała tutaj granice swobody kontraktowania (wyznaczone przez ustawę, naturę stosunku prawnego spółki oraz zasady współzycia społecznego) w odniesieniu do handlowych spółek osobowych (choć podtytuły 3 i 4 nieco myląco wskazują, jakoby analiza ta miała odnosić się do wszystkich spółek osobowych, a więc także spółki cywilnej).

Rozdział IV oraz rozdział V stanowi trzon rozważań Doktorantki zawartych w rozprawie doktorskiej: zostały one poświęcone analizie dwóch dobrowolnych sposobów wystąpienia wspólnika osobowej spółki handlowej ze spółki, tj. w drodze, odpowiednio, wypowiedzenia umowy spółki oraz przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika spółki. Zarówno doniosłość teoretyczna, jak i doniosłość praktyczna problematyki poruszonej w tej części rozważań uzasadnia jej ramy objętościowe (tj. okoliczność, iż rozważania zawarte we wskazanych dwóch rozdziałach zajmują 230 z 532 stron rozprawy doktorskiej, zaś pozostałe pięć rozdziałów wraz z pozostałymi częściami rozprawy zajmuje 298 z 532 stron).

Rozdział VI poświęcony został analizie problematyki związanej z wyłączeniem wspólnika ze spółki na mocy orzeczenia sądu. Rozważania zawarte w tym fragmencie rozprawy (zawarte na 20 stronach) pozostają nieproporcjonalnie krótkie w porównaniu do objętości pozostałej części rozważań, choć źródeł tego stanu rzeczy należy szukać w wąskim zakresie przedmiotowej problematyki, na co także zwróciła uwagę sama Doktorantka (s. 44).

W ostatnim (VII) rozdziale rozprawy Autorka zawarła rozważania odnoszące się do pozakodeksowych sposobów „wyjścia” wspólnika ze spółki, tj. „wyjścia” w drodze porozumienia (zmiany umowy spółki) oraz „automatycznego” wyłączenia wspólnika ze spółki „we wszystkich jego wariantach” (por. s. 439). W tej części pracy Doktorantka wyraziła także (w odrębnym pkt 3.5.2) stanowisko własne (którego – wyrażonego w analogiczny sposób – być może nieco brakowało w pozostałych częściach rozprawy) co do skuteczności zastrzeżenia w umowie spółki postanowień, zgodnie z którymi: (i) w wyrażnie określonych w umowie spółki przypadkach o obiektywnym i łatwo weryfikowalnym charakterze wspólnik może być wyłączony ze spółki w drodze uchwały (zmiany umowy spółki) podjętej przez wszystkich pozostałych wspólników; (ii) z chwilą zajścia obiektywnych i łatwo weryfikowalnych przyczyn wskazanych w umowie spółki, bez konieczności podejmowania przez wspólników jakichkolwiek dalszych działań, w szczególności podejmowania uchwały, zachodzi automatycznie skutek w postaci wyłączenia wspólnika; (iii) w określonych w umowie spółki przypadkach o obiektywnym i łatwo weryfikowalnym charakterze po stronie wspólnika aktualizuje się lub jest na niego nakładany uchwałą wspólników obowiązek złożenia oświadczenia woli nakierowanego na jego wystąpienie ze spółki (s. 485). Doktorantka uznała w powyższym kontekście, iż wskazane postanowienia są dopuszczalne, jednak warunkiem ich ważności i skuteczności jest wyrażenie przez wspólnika zgody, która może przybrać formę zgody pierwotnej, wyrażonej przy okazji zawiązywania spółki (lub wprowadzania zmian do umowy spółki), lub też zgody następczej w postaci akceptacji treści umowy, do której wspólnik przystępuje (s. 486).

Za wartość dodaną rozprawy uznać należy (zamieszczone na końcu rozprawy) tabele, w których Doktorantka podsumowała dokonane przez siebie badania (por. też pkt 3.2 rozdziału VII, s. 472 i nast.) rozwiązań dotyczących zasad przeniesienia ogółu praw i obowiązków, uzgodnień wspólników w trybie art. 64 KSH, jak również „wyjścia” ze spółki w drodze zmiany jej umowy (a także rozwiązań odnoszących się do pozakodeksowego trybu wyłączenia oraz zmian sposobu rozliczenia), przyjętych w wybranych spółkach jawnych, partnerskich oraz komandytowych, wpisanych do rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie.

III. Metody badawcze wykorzystane w rozprawie

Doktorantka wykorzystwała w przedstawionej rozprawie metodę dogmatyczno-prawną, metodę prawno-porównawczą oraz metodę empiryczną. Dobór tych metod należy uznać za właściwy, podobnie jak i sposób posługiwania się nimi przez mgr Małgorzatę Dziadzio.

Dominującą rolę w recenzowanej rozprawie odgrywa metoda dogmatyczno-prawna, w ramach której analizie poddane zostały właściwe przepisy KSH, przepisy KC (w szczególności art. 353¹), jak również regulacje okołokodeksowe, w tym przepisy KRSU. W ramach prowadzonej w ten sposób analizy Autorka obficie korzystała z dotychczasowego dorobku doktryny prawa (praca zawiera łącznie 1725 przypisy, których przeważająca część odnosi się do właściwej literatury przedmiotu). Doktorantka często sięgała także do dorobku judykatury, choć – w tym zakresie – odczuwać można pewien niedosyt, gdyż nie wyczerpała ona dorobku wynikającego ze wszystkich kluczowych orzeczeń wydanych (w szczególności) przez Sąd Najwyższy w odniesieniu do badanej problematyki. Niemniej jednak zastosowanie metody dogmatyczno-prawnej pozwoliło Autorce na szerokie omówienie wszystkich kluczowych kwestii związanych z zagadnieniem „wyjścia” wspólnika z handlowej spółki osobowej.

Metoda prawno-porównawcza została wykorzystana przez Doktorantkę do zbadania konstrukcji dotyczących sposobów dobrowolnego i przymusowego „wyjścia” wspólnika ze spółki osobowej funkcjonującej w niemieckim, amerykańskim oraz francuskim systemie prawnym. W tym zakresie ważną rolę odgrywają wnioski przedstawione przez Autorkę w konkluzji rozważań dotyczących każdej ze wskazanych jurysdykcji, w ramach których wskazuje ona m.in., iż prawo niemieckie, co do ogólnych

sposobów regulacji wyjścia wspólnika ze spółki osobowej, zbliża się do rozwiązań polskich, wykazując jednak jednocześnie szereg różnic (s. 134 – 135); prawo amerykańskie przyznaje prymat woli wspólników w kształtowaniu umów spółek, przy czym ustawodawca wprowadził bardzo niewiele przepisów którym przyznano charakter bezwzględnie obowiązujący, zaś wśród nich nie znajdują się przepisy odnoszące się do kwestii decydowania przez pozostałych wspólników o wyłączeniu jednego z nich (s. 149 – 150); zaś prawo francuskie wskazuje na pewną dychotomię pomiędzy regulacjami rządzącymi spółkami osobowymi oraz kapitałowymi (s. 160).

Doktorantka wykorzystała w swojej rozprawie także metodę empiryczną, przy użyciu której zbadała i przeanalizowała kilkadziesiąt umów spółek jawnych, partnerskich i komandytowych (choć w tym kontekście brakuje nieco wytłumaczenia, według jakich kryteriów dokonała wyboru do oceny akt rejestrowych właśnie tych spółek, jak również czy i na ile dokonany przez nią wybór pozostaje reprezentatywny dla oceny rozwiązań stosowanych przez osobowe spółki handlowe zarejestrowane w Sądzie Rejonowym dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI i XII Wydziale Gospodarczym – Krajowego Rejestru Sądowego). Jak zasygnalizowała Doktorantka (s. 45), przeprowadzone badania empiryczne miały na celu ocenę zakresu wykorzystania przez wspólników spółek osobowych (a także w pewnym zakresie notariuszy) zasady autonomii woli stron w kształtowaniu przepisów dotyczących „wyjścia” wspólników w dwóch jej przejawach – tj. modyfikacji kodeksowych rozwiązań oraz inkorporowania do umów spółek rozwiązań niestandardowych. Cel ten niewątpliwie udało się Autorce uzyskać, zaś wynik jej badań istotnie wzbogaca wiedzę odnośnie rozwiązań prawnych dotyczących przedmiotowej problematyki przyjmowanych w praktyce obrotu gospodarczego.

IV. Cel i teza rozprawy

Jako cel rozprawy (s. 39) Doktorantka określiła „systemową analizę zasad, które znajdują zastosowanie w sytuacji, gdy wspólnik handlowej spółki osobowej podejmuje decyzję o zerwaniu swoich związków ze spółką osobową, w której dotychczas uczestniczył w charakterze wspólnika jawnego, partnera, komplementariusza i komandytariusza, a także przyczyn i skutków zastosowania przez wspólnika instytucji wypowiedzenia umowy spółki i przeniesienia ogółu praw i obowiązków w spółce”. Celem szczegółowym pracy było natomiast udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy na gruncie aktualnych regulacji KSH można w ogóle mówić o autonomicznym, nieograniczonym i bezwzględnie „prawie” wspólnika do wyjścia ze spółki na drodze dobrowolnej oraz charakteryzującym się tymi samymi cechami prawie wspólników do jego przymusowego wyłączenia.

Za równorzędny cel pracy Doktorantka wskazała „udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy w KSH funkcjonuje zasada *numerus clausus* sposobów wyjścia ze spółki, a kolejno przeniechanie dopuszczalności wprowadzenia do umowy spółki pozakodeksowych trybów zakończenia członkostwa w spółce”; jak również „poszukiwanie odpowiedzi na pytania o istotę spółek osobowych, umowy spółki oraz członkostwa w handlowej spółce osobowej, zwłaszcza w kontekście swobody umów w spółkach osobowych”.

Autorka formułuje jednocześnie szereg dalszych celów rozprawy (s. 40 – 42), takich jak „odpowiedź na pytanie o granice swobody kontraktowania w spółkach osobowych”; „zagadnienie przysługiwania wspólnikowi i wspólnikom samoistnego prawa do odpowiednio dobrowolnego i przymusowego wyjścia ze spółki oraz charakteru tego prawa”; „udzielenie odpowiedzi na pytania, które dotychczas bądź w ogóle nie były przedmiotem zainteresowania literatury przedmiotu, bądź były omawiane jedynie w sposób rudymmentarny”; „odpowiedzi na pytanie o charakter prawny, tryb i konsekwencje dokonania uzgodnienia wspólników w trybie art. 64 KSH”; „rozstrzygnięcie, czy istnieje możliwość umownej modyfikacji przez wspólników zasad rozliczenia się z występującym wspólnikiem”; „odpowiedź na pytanie o zakres materialny i czasowy odpowiedzialności występującego wspólnika”; „sprezycowanie

konstrukcji i podstawy prawnej przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia konstrukcji przelewu wierzytelności i przejęcia długu” jak również próbę odpowiedzi na szereg innych pytań.

Wszystkie wskazane przez Doktorantkę cele badawcze niewątpliwie mają istotne znaczenie doktrynalne, a mgr Małgorzata Dziadzio – wykorzystując swój doskonały warsztat – mierzy się z każdym z nich. Niemniej jednak można mieć pewne wątpliwości, czy Autorka nie określiła zbyt wielu celów badawczych, w konsekwencji czego w pełni wyczerpujące odniesienie się przez nią do każdego ze wskazanych zagadnień pozostaje – w ramach rozprawy doktorskiej – bardzo utrudnione.

Rozprawa doktorska mgr Małgorzaty Dziadzio służy udowodnieniu następujących tez badawczych (s. 42): (i) obowiązująca na gruncie KSH regulacja wyjścia wspólnika z handlowej spółki osobowej, zamykająca się instytucjach wypowiedzenia umowy spółki (art. 61 KSH), przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika (art. 10 KSH) oraz przymusowego wyłączenia wspólnika ze spółki (art. 63 KSH), nie jest wystarczająca z punktu widzenia celu, jakim jest pogodzenie interesów wszystkich uczestników obrotu, lecz konieczne jest jej uzupełnienie przez ustawodawcę o – funkcjonującą już w praktyce obrotu – instytucję „pozakodeksowego” wyłączenia wspólnika ze spółki w jej wariacie wyłączenia w drodze uchwały podjętej przez wszystkich pozostałych wspólników; (ii) *de lege lata* możliwe jest dobrowolne wyjście ze spółki w drodze porozumienia pomiędzy wszystkimi wspólnikami (zmiany umowy spółki), jako że na gruncie handlowych spółek osobowych nie można mówić o istnieniu zasady *numerus clausus* sposobów wyjścia ze spółki; (iii) prawo wspólnika do dobrowolnego wyjścia ze spółki: w drodze wypowiedzenia umowy oraz przeniesienia ogółu praw i obowiązków ma charakter ograniczony (względny), zaś prawo wspólników do wyłączenia wspólnika ze spółki w trybie art. 63 par. 2 KSH ma charakter nieograniczony (bezwzględny). Wskazane tezy badawcze Doktorantka prawidłowo zarysowała oraz należycie wykazała w dalszej części rozprawy doktorskiej (zob. też dalsze uwagi w pkt V poniżej).

V. Ocena strony formalnej i merytorycznej rozprawy

Rozprawa doktorska mgr Małgorzaty Dziadzio zasługuje na bardzo wysoką ocenę – zarówno od strony formalnej, jak też od strony merytorycznej.

Strona formalna rozprawy

Źródła wykorzystane w pracy należy uznać za właściwie dobrane, zacytowane i wykorzystane. Źródła wyszczególnione w bibliografii zawierają ponad 300 pozycji literatury (komentarze, monografie, artykuły naukowe). Autorka powołuje się także na wiele orzeczeń sądów polskich (Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych) oraz orzecznictwa niemieckiego, amerykańskiego i francuskiego.

Jak wskazano już powyżej, podział treści i kolejność wywodów uznać należy za poprawny i logiczny. Odnosząc się do wewnętrznej struktury poszczególnych rozdziałów, stwierdzić należy, że kolejność przedstawianych zagadnień jest prawidłowa. Przy pracach o przekrojowym charakterze – takim jakie ma recenzowana rozprawa – konieczne jest dokonanie wyboru określonej systematyki, aby wielopłaszczyznowe zagadnienia przedstawić w sposób możliwie jak najbardziej przejrzysty. Zadaniu temu Doktorantka sprostała, choć *prima facie* struktura najdłuższych rozdziałów (tj. rozdziału IV – dotyczącego wypowiedzenia umowy spółki przez wspólnika oraz rozdziału V – dotyczącego przeniesieniu ogółu praw i obowiązków wspólnika) wydawać się może nadmiernie rozbudowana, a przez to nie w pełni przejrzysta.

Strona merytoryczna rozprawy

Także ocena merytoryczna rozprawy mgr Małgorzaty Dziadzio pozostaje jednoznacznie pozytywna. Przedstawione przez Doktorantkę rozważania są spójne, uzasadnione poglądami doktryny oraz orzecznictwa, właściwie powiązane oraz wnikliwe, zaś sformułowane wnioski należy uzasadnione. W tej płaszczyźnie recenzowana rozprawa jest dowodem na bardzo dobre opanowanie przez Autorkę warsztatu naukowego, niezbędnego do uzyskania stopnia doktora nauk prawnych. Pozostaje żywić nadzieję, że Doktorantka kontynuować będzie swój rozwój naukowy w zakresie szeroko rozumianego prawa cywilnego.

Oceniając stronę merytoryczną rozprawy warto w szczególności zwrócić uwagę na kilka następujących zagadnień analizowanych przez Doktorantkę.

Po pierwsze, za interesujące należy uznać rozważania (zawarte w rozdziale III), w ramach których mgr Małgorzata Dziadzio bada granice swobody kontraktowania w odniesieniu do handlowych spółek osobowych. Doktorantka dochodzi w tym zakresie do wniosku, iż „nie jest możliwe stworzenie jednego niezawodnego i generalnego algorytmu, dzięki któremu możliwa byłaby ocena ważności lub skuteczności każdego postanowienia korporacyjnego umowy spółki osobowej”, a w konsekwencji czego „wydaje się zasadne przyjęcie jako obowiązującej na gruncie spółek osobowych ogólnej zasady autonomii woli wspólników spółek osobowych”, choć „przyjęcie tej zasady nie zwalnia z każdorazowego badania konkretnego postanowienia: konieczne jest uprzednie ustalenie, że jest ono zgodne z art. 353¹ (KC) w zw. z art. 2 KSH”. Z wnioskiem tym należy się zgodzić, tym bardziej mając na uwadze bogactwo rozwiązań prawnych stosowanych w praktyce funkcjonowania osobowych spółek handlowych w obrocie prawnym (do którego Doktorantka również odnosi się w dalszej części rozważań (w rozdziale VII).

Po drugie, szczególnie ważne (tak z perspektywy teoretyczno-prawnej, jak i z perspektywy praktycznej) pozostają rozważania Doktorantki odnoszące się do zasad przenoszenia ogółu praw i obowiązków wspólnika (zawarte w rozdziale V). W tym kontekście kluczowe jest określenie zasad odpowiedzialności występującego wspólnika za zobowiązania spółki, jak również ocena dopuszczalności umownej modyfikacji zasad odpowiedzialności. Z zadania tego Doktorantka wywiązała się w stopniu całkowicie poprawnym: co do drugiej wskazanych kwestii podkreślając, iż „nie ulega wątpliwości, że art. 10 par. 3 KSH jest przepisem o charakterze bezwzględnie obowiązującym, stąd nie jest możliwe umowne zmodyfikowanie (ograniczenie) zasad odpowiedzialności wspólników” (s. 407), słusznie jednocześnie sygnalizując, iż „nic nie stoi na przeszkodzie, aby odpowiedzialność występującego wspólnika uregulować ze skutkiem wewnętrznym, na przykład poprzez zwolnienie wspólnika występującego lub przystępującego z zobowiązań” (s. 408).

Można odnieść wrażenie, iż rozważania Doktorantki zawarte w rozdziale V byłyby pełniejsze, gdyby zawierały porównanie „przeniesienia ogółu praw i obowiązków wspólnika” z rozporządzeniem prawem udziałowym (akcyjnym) w spółkach kapitałowych. Porównanie tych dwóch instytucji byłoby bardzo cenne: z jednej strony wydawać się one mogą bowiem całkowicie odmienne od siebie, choć z drugiej strony zaspakają ten sam cel gospodarczy – tj. przeniesienie praw w spółce z dotychczasowego wspólnika (akcjonariusza) na osobę trzecią. Nieprzeprowadzenie przez Doktorantkę takiej analizy tłumaczyć jednak można ograniczonymi ramami pracy, których Doktorantka nie mogła nadmiernie rozbudowywać.

Po trzecie, szczególnie interesujące są rozważania Doktorantki dotyczące wyłączenia wspólnika na mocy orzeczenia sądu (zawarte w rozdziale VI). Mgr Małgorzata Dziadzio dokonuje tutaj wartościowej analizy celu i znaczenia regulacji statuującej „uprawnienie wspólników do żądania usunięcia wspólnika ze struktury korporacyjnej” (s. 419 i nast.), jak również pojęcia „ważnych powodów” uzasadniających żądanie wyłączenia wspólnika ze spółki (s. 424 i nast.). Rozważania Doktorantki w przedmiotowym

zakresie byłyby jednak pełniejsze, gdyby sięgnęła ona w szerszym zakresie do orzecznictwa i w nieco bardziej rozbudowany sposób wskazała, jak Sąd Najwyższy (oraz sądy powszechne) rozumieją uzasadnione przyczyny wyłączenia wspólnika ze spółki osobowej. Pewien niedosyt pozostawia także dosyć pobieżna analiza problematyki wyłączenia wspólnika ze spółki partnerskiej dokonana przez Doktorantkę, która w zasadzie merytorycznie ogranicza się do stwierdzenia (łącznie na jednej stronie tekstu – s. 423), iż „regulacja wyjścia wspólnika ze spółki partnerskiej różni się od regulacji tych kwestii dla spółki jawnej i komandytowej wyłącznie dodatkową podstawą wyłączenia, o której mowa w art. 100 par. 1 KSH”.

Po czwarte, za istotny wkład Doktorantki w naukę prawa należy uznać rozważania zawarte w rozdziale VII, odnoszące się do pozakodeksowych sposobów wyjścia wspólnika ze spółki. Problematyka ta nie była dotychczas przedmiotem kompleksowego opracowania w piśmiennictwie, zaś uznać ją należy za niezmiernie istotną – tak z teoretyczno-prawnego, jak i z praktycznego punktu widzenia. Przeprowadzone w przedmiotowym zakresie rozważania Autorka trafnie konkluduje stwierdzeniem o zasadności przyjęcia, że możliwe jest skuteczne zastrzeżenie w umowie spółki, że w przypadku ziszczenia się określonych w umowie, należycie sprecyzowanych i obiektywnych zdarzeń, zależnych lub niezależnych od woli wspólnika, dojdzie do jego „automatycznego” wykluczenia ze spółki lub też że wspólnicy będą mogli podjąć skuteczne działania w celu jego przymusowego pozbawienia członkostwa na drodze sądowej” (s. 499). Zgodzić się należy przy tym z Doktorantką, iż „kluczowe znaczenie ma, aby wspólnik wyraził zgodę na postanowienie umowy w określonym brzmieniu bądź przy zawieraniu umowy, bądź na etapie przystąpienia do niej lub zmiany jej umowy”, zaś „za tego rodzaju postanowieniem umownym powinni opowiedzieć się wszyscy wspólnicy, nawet jeżeli umowa spółki pozwala na jej niejednomyślną zmianę” (s. 500).

Wartościową częścią przedstawionej rozprawy doktorskiej jest jej zakończenie (s. 502 i nast.), w którym Doktorantka podsumowała wywody zawarte w swoich rozważaniach. Pewien niedosyt pozostawiać może jedynie nieprzedstawienie przez Doktorantkę w tej części pracy niemal żadnych postulatów *de lege ferenda*, co mogłoby być uzasadnione w zasadzie tylko gdyby Autorka uznała obecnie obowiązującą regulację w przedmiotowym zakresie za nie wymagającą żadnych zmian (takie stanowisko powinno jednak zostać wówczas wyrażone wprost w pracy, co nie miało jednak miejsca).

Wysokiej oceny rozprawy doktorskiej Autorki nie zmieniają drobne literówki (np. „*squeeze out*”, s. 160, czy też „stąd też w wydaje się”, s. 514) oraz lapsusy pojawiające się w pracy (np. wskazanie, że zbadała i przeanalizowała „kilkadziesiąt umów spółek zalegających w aktach rejestrowych dla spółek jawnych, **osobowych**, partnerskich i komandytowych”, s. 45). Na jednoznacznie pozytywną ocenę rozprawy nie wpływają także pewne skrótowe myślowe dokonywane niekiedy przez Doktorantkę, jak np. wskazanie przez nią, iż „(...) wspólnik wychodzący ze spółki podejmie autonomiczną decyzję, że nie chce w dalszym ciągu uczestniczyć w korporacji” (s. 31), w sytuacji w której można mieć istotne wątpliwości, czy dopuszczalne jest uznanie osobowych spółek handlowych za „korporację”.

VI. Konkluzja

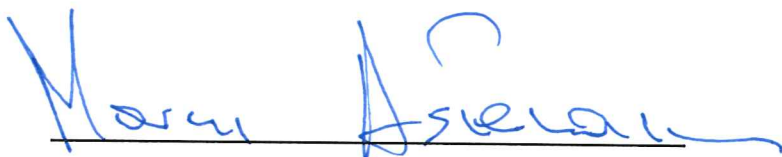
Mając powyższe na uwadze uznaję, że recenzowana praca:

- (i) stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego;
- (ii) wykazują wysoki poziom wiedzy teoretycznej Doktorantki w zakresie nauk prawnych, w szczególności w zakresie prawa handlowego oraz prawa cywilnego;
- (iii) świadczy o umiejętności samodzielnego prowadzenia wywodu naukowego;

w konsekwencji czego zasługuje na pozytywną ocenę końcową.

W związku z powyższym stwierdzam, że praca mgr Małgorzaty Dziadzio pt. „Wyjście wspólnika z handlowej spółki osobowej” w pełni odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim określonym w obowiązującym w tym zakresie przepisach (art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tj. Dz. U. 2017, poz. 1789) oraz może być podstawą do nadania jej stopnia naukowego doktora w zakresie nauk prawnych. W związku z tym **wnoszę o przyjęcie rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Dziadzio oraz dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania doktorskiego.**

Warszawa, dnia 10 lipca 2022 roku

dr hab. Marcin Aslanowicz, prof. Uniwersytetu SWPS